

Громовенко В. В.,

викладач

Міжнародний гуманітарний університет (Одеса)

Ярмолович О. І.,

кандидат педагогічних наук, доцент

Міжнародний гуманітарний університет (Одеса)

ЗАСОБИ НАОЧНОСТІ В НАВЧАННІ ГРАМАТИЦІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Анотація. Стаття присвячена аналізу ефективності використання засобів наочності на різних етапах навчання граматиці англійської мови з метою забезпечення глибокого розуміння, ґрунтовного осмислення та міцного засвоєння матеріалу, що вивчається.

Ключові слова: засоби наочності, пізнавальна діяльність, навчальний процес, іншомовна компетенція.

З виникненням потреб міжнародного обміну інформацією у різних сферах знань, що є особливо актуальним у сучасних умовах розвитку суспільства, з'являється нагальна необхідність оволодіння іноземною мовою як засобом комунікації.

Актуальність нашої роботи зазначена у Національній доктрині розвитку освіти, де вказано, що перед українською освітою у ХХІ сторіччі постало завдання забезпечити умови практичного оволодіння громадянами України хоча б однією іноземною мовою (ІМ). Оволодіння іншомовним спілкуванням потребує тривалого часу, що є специфікою навчання іноземним мовам. У разі відсутності часу можна розраховувати лише на досягнення проміжного результату, який не гарантує здійснення мети навчання ІМ.

За програмою Міністерства освіти і науки України іншомовної компетенції повинна формуватися вже у початкових класах. [2, 42] Однак, наші спостереження за рівнем іншомовної компетенції першокурсників вказують на те, що не всім студентам вдалося в повній мірі засвоїти програму з ІМ. За програмою ж вищих навчальних закладів студенти всіх навчальних напрямків мають засвоювати навчальний курс з ІМ і потім скласти іспит за програмою. Таким чином, всі викладачі з іноземної мови зацікавлені у високому рівні знань студентів. З метою досягнення якісних знань викладачі застосовують різноманітні методи, прийоми і засоби навчання, що відповідають психологічним особливостям та інтересам молоді ХХІ сторіччя. Важливим на даний момент є наявність сучасних підручників, прийомів і способів, засобів мотивації до навчання для студентів різних вікових груп.

Предмет дослідження: дидактичні умови використання засобів наочності в навчанні граматиці англійської мови студентів 2 курсу.

Методи дослідження: структурно-логічний, порівняльний аналіз, описовий метод, метод системного аналізу.

Наочність — один із принципів навчання, що передбачає вивчення матеріалу на основі живого й безпосереднього сприймання навчальних явищ, навчального процесу, засобів дії або їхніх зображень, які студенти за планом мають засвоювати. У процесі створення образу сприймання навчального об'єкту поряд з відчуттям беруть участь пам'ять та мислення. Образ об'єкта, що сприймається, є наочним лише тоді, коли студент аналізує та осмислює об'єкт, співвідносить його зі знаннями, які він вже має. Наочний образ виникає не сам по собі, а в результаті активної пізнавальної діяльності людини. [3, 29] Ступінь наочних образів уявлення може бути різним залежно від індивідуальних особливостей людини, рівня розвитку її пізнавальних здібностей і знань, а також від вихідних образів сприймання. Наочність підвищує інтерес і увагу учнів, сприяє глибокому розумінню, ґрунтовному осмисленню та міцному засвоєнню матеріалу, що вивчається.

Наочність як принцип навчання був уперше сформульований Я.А. Коменським і в його педагогічних творах сформульовано принципи наочності і їх використання в навчанні. Про важливість наочності для навчання говорили І.Г. Песталоцці, К.Д. Ушинський і багато інших педагогів. К.Д.Ушинський стверджував, що діти мислять формами, кольором, звуками, відчуттями. Таке сприйняття наочності дало йому можливість сформулювати: ефективність навчання підвищується зі збільшенням використання учнями в навчанні кількості аналізаторів (органів чуття). [3, 43] При засвоєнні навчального матеріалу відіграє важливу роль наочний матеріал.

При формуванні іншомовної компетенції особливо необхідно відзначити взаємозв'язок наочності й слова. В усіх навчальних посібниках (і вітчизняних, і закордонних) текст супроводжується малюнком, фото, словами з пісні. Наочність в даному випадку допомагає спрямувати увагу студентів на головне та істотне. Більше того, власне слово, сформований ним образний опис явища, процесу, предмету є засобом наочності.

Викладачі навчальних закладів використовують різні засоби наочності: реальні об'єкти, зображення, моделі об'єктів і явищ. Уміння викладача поєднувати слова і різні засоби наочності, їх варіанти демонструє не тільки його творчий підхід до навчального процесу, але і реалізацію поставленого дидактичного завдання за допомогою навчального матеріалу. Наочність допомагає створювати більш узагальнені,

більш глибокі за змістом психічні образи об'єктів пізнання. Відмітимо, що до навчальної наочності відносять аудіо- та відеозаписи. Такі види наочності орієнтувалися на зорові та слухові аналізатори.

Казачинер О.С. вказує на те, що наочні посібники в навчальному процесі виконують три основні функції: вони є засобом управління пізнавальною діяльністю учнів, виховання, джерелом інформації. В ці й же статті автор каже про те, що наочні посібники поділяються на натуральні та образотворчі. Окремий вид складають комбіновані наочні посібники, які поєднують в собі натуральні об'єкти та зображення. [2, 43]

Ярмолович О.І., кажучи про посібники з точки зору наочності, вказує: «Під натуральними наочними посібниками розуміються реальні об'єкти, які вивчаються та використовуються в процесі навчання; образотворчі наочні посібники поділяються на площинні (плакати, малюнки, схеми, графіки, таблиці, фотографії, ілюстрації у книгах) і об'ємні (макети, моделі); до комбінованих наочних посібників належать динамічні плакати, тематичні щити та ін.» [5, 15] Б.В. Беляєв особливу увагу приділяв навчанню за допомогою таблиць. Він казав, що існує розряд наочності у вигляді навчальних таблиць (демонстраційні і динамічні — складені самими учнями). [5, 11] На жаль, арсенал посібників, які забезпечують опору на мовно-рухові, тактильні органи, обмаль у сучасній педагогіці.

При орієнтації на практичні заняття ми вибирали наочність залежно від її функцій і поставлених на уроці цілей та завдань. Нам не доводилось використовувати всі види наочності на кожному занятті. Але ілюстрації, малюнки, картки, аудіозаписи на заняттях з граматики англійської мови ми обов'язково використовували. Хочемо відмітити, що такі заняття студентам допомогли не тільки в пізнавальній діяльності, але й дали можливість виділити головне, узагальнити і систематизувати нові або старі знання. Особливо допомагала при засвоєнні граматики схематична й символічна наочність: таблиці, малюнки, схеми часових змін.

Студенти університетів продовжують вивчати ІМ в штучних умовах, як це відбувалось і в школі. А за допомогою наочності викладач може створити іншу дійсність безпосередньо в навчальній аудиторії. Однак, наочність не на всіх студентів впливає однаково:

- для 63-64% студентів наочність служить основою в розумінні сприйнятого на слух матеріалу,
- для 78-79% студентів наочність забезпечує правильне осмислення на етапі ознайомлення,
- тільки для 43-44% студентів наочність створює умови для практичного використання навчального матеріалу, який підлягає засвоєнню.

Нами на факультеті «Перекладу» в Міжнародному гуманітарному університеті на практичних заняттях з іноземної мови під час викладання граматики наочність застосовувалась для пізнання граматичних явищ і практичного оволодіння навичками коректного вживання відповідних явищ в мовленні. За існуючою програмою ми використовували наочність для розвитку усіх видів мовленнєвої

діяльності: слухання, говоріння, читання, письма. Так, при роботі над вправами на розуміння та використання модального дієслова *should* з перфектним інфінітивом (підручник Fuchs, Bonner "Focus on Grammar") студенти повинні були скласти власні речення з цим модальним дієсловом за зразком, описуючи жанровий малюнок "What a Mess!". Ми виявили, що на першому (ознайомчому) етапі 96% студентів зрозуміли значення "*advisability in the past*" модального дієслова *should*, спираючись на зображальну наочність. Але викладач не може вдовольнитися етапом позитивного сприйняття нового матеріалу, оскільки головна мета навчального процесу — активізація знання студентами іншомовного матеріалу, його розуміння та активне використання. Засоби наочності забезпечують активну працю викладача і студентів на наступних двох етапах — відпрацювання мовного матеріалу, впровадження його в мовлення. Для цих етапів педагоги рекомендують використовувати дійову натуральну і мовну наочність. На відміну від зображальної наочності ці види при використанні активно сприяють закріпленню мовного матеріалу. І головне, що ми визначили за мовною поведінкою студентів 2 курсу, — і дійова, і мовна наочність були для студентів опорою і стимулятором усного мовлення. 13% студентів, які майже завжди відмовчувалися, почали реагувати і складати більш складні речення, міні-діалоги.

Ми можемо зробити такі висновки:

1. наочність є важливою складовою навчального процесу, незалежно від вікових рівнів студентів;
2. на кожному етапі формування іншомовної компетенції студентів слід застосовувати наочність певного виду у відповідності до поставлених завдань та дидактичних цілей;
3. наочність не може бути єдиним навчаючим засобом, ефективність її застосування в комплексі з іншими засобами навчання значно підвищується.

Література

1. Здановская Л. И., Муратова И. А., Реуцкая Л. М. Нескучная грамматика английского языка в схемах и таблицах. — М.: Торсинг, Феникс, 2007.
2. Казачинер О.С. Дидактичні ігри як засіб активізації діяльності учнів на уроках англійської мови // Англійська мова та література, 2007, № 36. — С. 41-47.
3. Коменский Я.А. Избранные педагогические сочинения. Т.2. — М.: Педагогика, 1982.
4. Медведева Л. Английская грамматика в пословицах и поговорках, идиомах и изречениях: Уч. пособие. — К., 1990. — 240 с.
5. Ярмолович О.І. Формування образно-концептуальних компонентів мислення студентів у процесі вивчення педагогічних дисциплін. Автореферат дис. канд. пед наук 13.00.01., Одеса.: 1998. — 18 с.
6. Marjorie Fuchs, Margaret Bonner. Focus on Grammar. An integrated skills approach — 3rd ed. — 435 p.
7. Oxford Practice Grammar Advanced. George Yule — 2008. — 280 p.

Громовенко В.В., Ярмолевич О.И. Наглядность в обучении грамматике английского языка. – Статья.

Аннотация. Статья рассматривает эффективность использования наглядности в процессе обучения студентов грамматике английского языка. Выявлено, что адекватное использование наглядности на занятии способствует росту внимания, мотивации студентов глубокому пониманию изучаемого материала и корректному его использованию в собственной речи на иностранном языке.

Ключевые слова: средства наглядности, познавательная деятельность, учебный процесс, иностранный язык, языковая компетенция.

Gromovenko V., Yarmolovych O. Visual Aids in Teaching English Grammar. – Article.

Summary. The article is devoted to the use of visual aids in teaching English Grammar. Adequate use of visual aids in teaching increases students' interest and attention, promotes their profound understanding, thorough comprehension and correct usage of the FL phenomena under study.

Key words: visual aids, teaching methods, cognitive activity, teaching process, foreign language competence.